

Voorzitter

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Ik stel nader aan de Kamer voor, het wetsvoorstel Wijziging van de Wet openbaarheid van bestuur in verband met de implementatie van de richtlijn 90/313/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 7 juni 1990 inzake de vrije toegang tot milieu-informatie (24613) van de agenda van heden af te voeren en toe te voegen aan de agenda van volgende week.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering in de Grondwet, strekkende tot opnemings van bepalingen inzake het correctief referendum (25153)**.

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

De heer **Wiegel** (VVD): Voorzitter! Tijdens de plenaire behandeling van dit wetsvoorstel in deze Kamer heb ik namens mijn gehele fractie een aantal bezwaren tegen dit voorstel naar voren gebracht. Nu het om het verklaren van onze stem gaat, merk ik op dat in dit wetsvoorstel drempels zijn ingebouwd van een zodanige hoogte, dat aanvaarding van dit voorstel waarschijnlijk qua feitelijke betekenis niet ver komt te liggen van de uitkomst waarbij dit wetsvoorstel zou worden afgewezen. Om die reden zal een grote meerderheid van onze fractie vandaag bij deze stemming heenstappen over de bezwaren die zij tegen het referendum heeft, en haar stem aan dit in de Tweede Kamer gesloten compromis niet onthouden. Een aantal leden van mijn fractie zullen, omdat zij van opvatting zijn dat het referendum zich ten principale niet verdraagt met het in ons land bestaande stelsel van vertegenwoordigende democratie, tegen het wetsvoorstel stemmen.

Mevrouw **Schoondergang-Horikx**

(GroenLinks): Voorzitter! De fractie van GroenLinks houdt bezwaren tegen dit voorstel. Ten eerste liggen de drempels te hoog. Ten tweede wordt voor het lokale en het provinciale niveau te veel via uitvoeringswetten geregeld. Ten derde is voor het verwerpen van een wetsvoorstel of besluit ten minste 30% van het aantal kiesgerechtigden benodigd. Per situatie kan dus op alle niveaus ook een hogere drempel gelegd worden. Het is niet de bedoeling van deze wet, maar wij betreuren het dat de regering, zeker voor het lokale en regionale niveau, niet bereid was het woord "ten minste" te schrappen. 30% is toch hoog genoeg? Toch vinden wij een te benepen correctief referendum beter dan helemaal geen referendum. Daarom zullen wij onze steun aan dit wetsvoorstel niet onthouden.

De heer **Hessing** (D66): Voorzitter! De leden van de fractie van D66 zijn verheugd over het feit, dat wij überhaupt in deze Kamer hebben kunnen spreken over een wetsvoorstel dat het referendum beoogt in te voeren. Wij zijn evenzeer verheugd over het feit dat, zoals zo dadelijk bij de stemming zal blijken, het in deze Kamer is gekomen tot een aanzienlijke steun voor dit wetsvoorstel. De fractie van D66 ziet in het referendum toch een belangwekkend instrument om burgers dichterbij het bestuur te kunnen brengen, en burgers een stem te kunnen geven bij belangrijke zaken die hen rechtstreeks raken. Daarin zit de kernwaarde van het referendum. Daarom zal mijn fractie voorstemmen.

De drempels in het wetsvoorstel zijn hoog, en wel zo hoog dat het woord "ten minste" dat in het wetsvoorstel wordt genoemd, wat onze fractie betreft zou moeten worden uitgelegd als "ten hoogste". Mijn fractie zal voorstemmen.

De heer **Batenburg** (AOV): Mijnheer de voorzitter! De drempels in het onderhavige wetsontwerp zijn veel te hoog. Het Nederlandse volk zal dus waarschijnlijk nooit gebruik kunnen maken van deze wet. Dat betreurt ik ten zeerste. Mijn bezwaren gaan uit naar de te hoge drempels. Ik begrijp niet waarom het Nederlandse volk

niet de gelegenheid krijgt om zijn stem in een bepaald geval uit te brengen. Als ik tegen het genoemde wetsontwerp zou stemmen, heeft de burger daar echter ook niets aan. Dus op grond daarvan zal ik mijn steun aan dit wetsontwerp geven.

De **voorzitter**: Ik stel voor, over dit wetsvoorstel hoofdelijk te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

Voor stemmen de leden: Le Poole, Rensema, Roscam Abbing-Bos, Schoondergang-Horikx, Schuyer, Stoffelen, Talsma, Tuinstra, Varekamp, Ter Veld, Vrisekoop, De Wit, Wöltgens, Van de Zandschulp, Zwerver, Batenburg, De Beer, Bierman, De Boer, Van den Broek-Laman Trip, Cohen, Dees, Gelderblom-Lankhout, Ginjaar, De Haze Winkelman, Hessing, Hilarides, Jaarsma, De Jager, Jurgens, Ketting, Linthorst, Lodewijks, Loudon, Luijten, Lycklama à Nijeholt, Meeter, Pit, Pitstra en de voorzitter.

Tegen stemmen de leden: Postma, Rongen, Schuurman, Steenkamp, Veling, Verbeek, Wiegel, Baarda, Van den Berg, Boorsma, Braks, Van Dijk, Van Eekelen, Eversdijk, Van Gennip, Glasz, Van Graafeiland, Grol-Overling, Heijne Makkreel, Hendriks, Hirsch Ballin, Hofstede, Holdijk, J. van Leeuwen, L.M. van Leeuwen, Luimstra-Albeda en Michiels van Kessenich-Hoogendam.

De **voorzitter**: Ik constateer, dat het wetsvoorstel met 40 tegen 27 stemmen is aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van de wetsvoorstellen:

- **Regeling van de inwerking-treding van de algemene maatregel van bestuur van 26 maart 1996 tot wijziging van het Besluit vergunningen koolwaterstoffen continentaal plat 1996 (willekeurige afschrijving) (Stb. 214) (24671);**

- **Regels ter bescherming van het Antarctisch milieu ter uitvoering van het Protocol betreffende milieubescherming bij het Verdrag inzake Antarctica (Wet bescherming Antarctica) (25211).**

Voorzitter

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 1998 (25600-XVI).**

De beraadslaging wordt geopend.

□

Mevrouw **Michiels van Kessenich-Hoogendam** (CDA): Voorzitter! Op de sprekerslijst staat mijn naam, maar ik spreek deze tekst uit namens collega Jos Werner. De CDA-fractie had hem aangewezen om samen met collega Hannie van Leeuwen dit begrotingsdebat te voeren. Helaas kan de heer Werner vandaag niet aanwezig zijn wegens treurige familieomstandigheden. Ik spreek vandaag zijn tekst uit, die hier en daar iets is aangepast.

Voorzitter! De vier jaren paars zijn voor de zorgsector in veel opzichten magere jaren geweest. De oorzaak daarvan ligt voor een groot deel besloten in het regeerakkoord. Ik wijs op het daarin vastgelegde – en nu door iedereen erkende – veel te krappe budgettaire kader dat, ondanks een ongekeerde economische groei en de vele meevallers voor de minister van Financiën, niet wezenlijk is bijgesteld, zelfs niet toen in de tweede helft van de kabinetsperiode de problemen in de vorm van groeiende wachtlijsten zich duidelijk begonnen af te tekenen en de middelen volstrekt ontoereikend bleken te zijn om aan de toenemende behoefte aan zorg als gevolg van vergrijzing en technologische ontwikkelingen tegemoet te kunnen komen. De zorgsector heeft niet mogen delen in de welvaartsverbetering van de afgelopen jaren.

De antwoorden op de schriftelijke vragen ter voorbereiding van de begrotingsbehandeling in de Tweede Kamer laten een interessant staatje zien inzake de uitgavenontwikkeling in de zorgsector in procenten van het bruto binnenlands product. In 1993 waren de uitgaven voor de zorgsector nog 9,7% van het BBP. In 1998 is dit gedaald naar 8,8%. Wij danken de minister voor de internationale vergelijking van de zorguitgaven,

zoals gevraagd door de fractievoorzitter van het CDA tijdens de algemene politieke beschouwingen in deze Kamer. Geconcludeerd kan worden dat, op Zweden na, in geen enkel land een dergelijke reductie is opgetreden. Deze reductie is tot stand gekomen met veel pijn in de zorgsector en toenemende wachtlijsten. Wij vinden dit een zorgelijke ontwikkeling; magere jaren in letterlijke zin.

Ook mager is de visie op de inrichting van de zorgsector in verband met het wegnemen van knelpunten. Ook hiervan ligt de oorzaak in het regeerakkoord. Bij de formatie was het duidelijk dat de visie op de inrichting van het bestel van de gezondheidszorg tussen de coalitiepartners dermate uiteen liep dat over een meer fundamentele benadering van de verdere ontwikkeling van de zorgsector geen overeenstemming kon worden bereikt. Dit kwam tot uitdrukking in de zogenaamde "no regret"-passage, waarin de afspraak is vastgelegd dat geen stappen zouden worden gezet die niet zouden passen binnen de visie van één van de coalitiepartners. Ieder van de regeringspartijen wilde zijn eigen voorkeur voor de toekomst openhouden. Ook dat is geen goed uitgangspunt geweest voor de bewindsvrouwen om de vele knelpunten die zich in de gezondheidszorg voordoen met een consistent beleid te kunnen aanpakken. Het was dus iedere keer opnieuw zoeken naar wat haalbaar was. Pragmatisch beleid, wij noemen het ad-hocbeleid, om binnen de smalle marges van het "no regret"-beleid een aantal knelpunten in de zorgsector aan te pakken. Ook in visie een magere periode.

Aan het begin van deze kabinetsperiode heeft onze fractie al gewaarschuwd – zij heeft deze waarschuwing daarna meermalen herhaald – voor het risico dat de openstapeling van de pragmatische maatregelen wel eens kan uitlopen op een toenemende wanorde. Helaas moeten wij constateren dat wij daar steeds meer gelijk in krijgen. Het gejojo met maatregelen is niet gering geweest. Het kunstgebit ging eerst uit het ziekenfonds en toen weer erin. Eigen bijdragen werden een aantal malen ingevoerd, vervolgens aangepast, gewijzigd of afgeschaft. Marktwerking in de thuiszorg werd ingevoerd, maar zodra de chaos die deze opleverde,

duidelijk werd, werd de marktwerking weer afgeschaft. De knip in de thuiszorg werd ingevoerd en een jaar later weer afgeschaft. Veel bestuursdrukke, heel veel bureaucratiekosten, veel reparatie, maar weinig resultaten.

Natuurlijk waren er ook incidenteel successen. Ik noem de Wet geneesmiddelenprijzen en de wijze waarop de al jaren bestaande problematische situatie rond de bekostiging van de specialistische hulp is aangepakt. Wij moeten de effecten daarvan op langere termijn echter afwachten. Het valt nog te bezien of het geen Pyrrusoverwinningen zijn. Recentelijk al moesten de prijzen van geneesmiddelen omhoog gaan, enkel en alleen doordat de koers van het Britse pond was gestegen. Daardoor werden de geneesmiddelen in een van de referentielanden duurder. Conform de prijzenwet gingen dus ook de prijzen van geneesmiddelen in Nederland omhoog. Ook de Van Otterloo-problematiek, die al jaren sleepte, is in stapjes nagenoeg opgelost. Maar dat kon niet zonder de student uit het ziekenfonds te doen, die enige jaren daarvoor juist daarin was ondergebracht.

Belangrijke andere knelpunten in de ziekenfondsverzekering zijn blijven liggen en bleken binnen de marges van het regeerakkoord niet oplosbaar. Ik noem de kleine zelfstandigen, die na het verdwijnen van de premiereductieregeling zijn een relatief erg hoge premie voor hun ziektekostenverzekering moeten betalen, zoals ook blijkt uit het recentelijk aan de Tweede Kamer aangeboden onderzoek Knelpunten ziekenfondsverzekering. Het oordeel van onze fractie in meer algemene zin is dan ook dat de staat van de gezondheidszorg er in de afgelopen vier jaar niet beter op is geworden.

Het vervolg van mijn bijdrage zal beperkt zijn tot een aantal onderwerpen waar mijn fractie grote zorgen over heeft.

Allereerst ga ik in op de thuiszorg. Ik ga hier niet de geschiedenis van de afgelopen jaren herhalen. De bewindsvrouwen zijn druk doende, te repareren wat er allemaal is misgegaan. Voor één aspect wil ik echter de aandacht vragen en dat betreft de indicatiestelling voor de thuiszorg door middel van gemeentelijke indicatieorganen. Onze fractie ziet deze ontwikkeling met zorg tegemoet. Het principe behelst